

Miljöplan år 2009

Bakgrund

I samband med verksamhetsplanen för år 2008 fick Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning i uppdrag av nämnden att ta fram ett förslag till en lokal miljöplan. Vid sammanträdet den 24 april 2008 lämnade Jonas Eklund (mp) och Åsa Öckerman (mp) en skrivelse om strukturerat klimatarbete. Genom denna miljöplan besvarar förvaltningen både uppdraget och skrivelsen.

Miljöplanen bygger på Stockholms miljöprogram för åren 2008-2011. Programmet är ett kommunövergripande styrdokument. Målen är styrande för staden som helhet och vägledande för den enskilda nämnden. Flera av målen i programmet, men inte alla, berör Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning.

Programmet anger också indikatorer för att följa upp miljömålen och dessa är vägledande för vissa delmål i den lokala miljöplanen, men inte alla.

För att kunna arbeta konkret finns ett flertal riktlinjer som knyter an till målen och närmare beskriver hur stadens alla förvaltningar och bolag kan arbeta med de olika målen. Fokus ligger på stadens egen rådighet.

Miljöprogrammet anger som regel inte vilka konkreta åtgärder som ska genomföras. Verksamheterna inom de olika förvaltningarna ska själva välja de mest kostnadseffektiva åtgärderna för att inom ramen för sina uppdrag och sin budget arbeta för att nå målen.

Programmet gäller från år 2007 till och med utgången av år 2010. Sex övergripande mål sammanfattar stadens ambitioner inom miljöområdet:

1. Miljöeffektiva transporter
2. Giftfria varor och byggnader
3. Hållbar energianvändning
4. Hållbar användning av mark och vatten
5. Miljöeffektiv avfallshantering
6. Sund inomhusmiljö

Inledning

Miljöplanen för Enskede-Årsta-Vantör är ett förvaltningsövergripande dokument, där mål som formulerats inom Stockholms stads miljöprogram implementeras i förvaltningens verksamheter.

Miljöplanen speglar förvaltningens arbete för att en hållbar livsmiljö ska värnas och utvecklas. Planen är en sammanfattning av det miljörelaterade arbete som bedrivs inom förvaltningen, formuleras i verksamhetsplanen och rapporteras i tertiärrapporter och verksamhetsberättelse. Nämndmålet i verksamhetsplanen är att förvaltningen ska arbeta enligt miljöplanen.

Miljöplanen gäller för tidsperioden från och med år 2009 och fram till utgången av år 2010. Förvaltningen kommer att revidera planen varje år.

Miljöpåverkan och rådighet

Inom flera av förvaltningens enheter sker aktiviteter varje dag som har konsekvenser för miljön; transporter, energiförbrukning, upphandling av varor och tjänster, inköp, resursförbrukning och avfallshantering. Inom enheterna finns möjligheter att konkret minska förvaltningens totala miljöpåverkan. Dessutom finns miljöpåverkan som är knutna till mer strategiskt och långsiktigt arbete som rör ställningstaganden och beslut i olika ärenden som förvaltningen handlägger och genomför. Detta kan exempelvis vara aktuellt i remissvar, i dialog och samverkan med andra förvaltningar vid utbyggnads- och exploateringsprojekt i stadsdelsområdet samt i arbetet med investeringar och drift och underhåll av parker och naturområden.

Centralt för miljöplanen är att miljötänkandet ska integreras i alla verksamheter. Rådigheten ser emellertid olika ut för förvaltningens skilda verksamheter.

Genomförande och uppföljning

Planen ska fungera som ett dokument som förvaltningen ska arbeta efter och som enheterna kan utgå ifrån när de formulerar åtaganden och arbetsätt. Alla som arbetar inom förvaltningen ska känna till miljöplanens innehåll och tillämpa den i det dagliga arbetet. Förvaltningen följer upp planen inom stadens integrerade system för ledning och styrning (ILS).

Ansvar

Avdelningscheferna är ansvariga för att skapa goda förutsättningar för miljöarbetet på enheterna, ta vara på och utveckla personalens kompetens och engagemang i miljöfrågor samt driva arbetet framåt.

Enhetscheferna ska rapportera in pågående arbete, hinder och resultat till respektive avdelningschef, som har det övergripande ansvaret. Enhetscheferna ska även se till att personalen på varje enhet har tillgång till *Stockholms miljöhandbok*, som ger råd i det dagliga arbetet.

Ansvarsfördelning

Varje avdelningschef har det övergripande miljöansvaret inom sitt verksamhetsområde. Enhetscheferna har miljöansvar inom sin enhet, har rapporteringsansvar och ser till att verkställa förslag till aktiviteter i miljöplanen.

Övergripande mål I. Miljöeffektiva transporter

Med teknikutveckling och nya produkter kan trafikens miljöpåverkan minska. Stadens mål är ett långsiktigt hållbart transportsystem, baserat på ny teknik, fossilfria bränslen, bättre logistik och mer information.

Delmål I.1 Staden arbetar systematiskt för att minska miljöbelastningen från egna upphandlade transporter

Alla verksamheter som behöver transporter är berörda av delmålet. Det handlar dels om att när verksamheter upphandlas ställa krav på entreprenören att i sin verksamhet ha effektiva transporter, dels om att så långt som möjligt resa effektivt i tjänsten. Miljöförvaltningens och trafikkontorets skrift *Upphandlingsguide för miljöanpassade och trafiksäkra transporter* ska användas när förfrågningsunderlag inför upphandlingar tas fram.

Målet är att 100 % av verksamheterna inom förvaltningen ska ha ett systematiskt arbete för effektiva resor och transporter, vilket stämmer överens med kommunfullmäktiges mål för staden totalt. På övergripande nivå ska verksamheterna så långt som möjligt välja miljöeffektiva färdmedel och ställa krav på miljöfordon och samlastning samt vid egna resor med bil köra på ett sparsamt sätt. Arbetet ska utgå från *Förvaltningens policy för effektiva resor och resor med kollektiva färdmedel* (se nedan).

Uppföljning sker i ILS i samband med tertiärrapporter och verksamhetsberättelse.

Alla verksamheter som behöver transporter är berörda av delmålet.

Aktivitet

Alla medarbetare ska tillämpa **Förvaltningens policy för effektiva resor och resor med kollektiva färdmedel** (se nedan).

När verksamheter upphandlas ska krav ställas på att entreprenören ställer miljökrav på transporter, fordon och arbetsmaskiner.

Förvaltningens policy för effektiva resor och resor med kollektiva färdmedel

Policyn gäller för resor inom tjänsten och bygger på de reseråd som presenteras i miljöförvaltningens skrift **Råd för miljö- och trafiksäkra resor**. Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning ska skapa förutsättningar för att fler resor i tjänsten görs på ett effektivt sätt och att resor i första hand sker med kollektiva färdmedel. Resor som sker med bil har koppling även till delmålet om andel miljöbilar och förnyelsebart bränsle.

Policyn utgår från ett rangordnat valsystem:

1. Överväg om alla resor måste genomföras

Resor till möten eller andra ärenden som måste genomföras bör förläggas så att resorna kan ske säkert och miljöanpassat. Möten bör förläggas i närområdet, med möjligheter att ta sig dit med kollektiva färdmedel eller genom att gå eller cykla. Resor i andra tjänsteärenden bör ske med det bästa färd sättet.

2. Välj det bästa färd sättet

Res med kollektivtrafiken: Tunnelbana, pendeltåg eller buss vid lokala resor inom Stockholms län och tåg för nationella resor under 50 mil.

Gå vid korta tjänsteärenden.

Cykla vid korta tjänsteärenden och använd alltid hjälm och riktig cykelutrustning.

3. Om bilresor är nödvändiga

Res/kör i första hand genom en bilpool med miljöbilar, i andra hand med leasad miljöbil, i tredje hand med en externt hyrd miljöbil och i sista hand med egen bil/privat bil. Miljöbilar ska tankas med förnyelsebart bränsle. Resor med bil ska samordnas för samåkning i den mån det är möjligt, och de som kör ska tillämpa sparsam och säker körning.

Delmål 1.2 Stadens bilpark består till 100 % av miljöbilar som till 85 % körs på förnyelsebart drivmedel

Målet innebär att andelen miljöbilar som förvaltningen leasar ska vara 90 % enligt den definition som antagits av kommunfullmäktige och på sikt uppgå till kommunfullmäktiges mål på 100 %. Andelen förnyelsebart drivmedel som tankas ska vara 85 %, samma nivå som kommunfullmäktiges mål. Alla miljöbilar ska tankas med det förnyelsebara drivmedel de är avsedda för. Målet ska kunna uppnås i Stockholm där tillgängligheten till tankställen för förnyelsebara drivmedel är god. Andelen drivmedel är lägre än andelen miljöfordon och förklaras av att förvaltningen fortfarande äger ett antal bensindrivna fordon och att drivmedelsåtgång inte är jämnt fördelad mellan bensinbilar och miljöbilar.

Andelen bilar som körs med dubbade vinterdäck ska vara mindre än 10 %. Vid nya leasingavtal och beställning av nya vinterdäck ska alla vara dubbfria.

Fram till början av år 2009 ska förvaltningen ha en fungerande bilpool för de bilar som används av personal vid Slakthusplan. Bilpoolen ska möjliggöra att antalet bilar som förvaltningen leasar minskar och bidra till att antalet bilar successivt fasas ut i takt med att leasingavtalen löper ut. Bilpoolen kommer även att bidra till effektivare uppföljning av bränsletyp och mängd bränsle som tankas.

Förvaltningens rutin för bilar ska följas av alla enhetschefer och medarbetare som använder förvaltningens bilar.

Uppföljning sker i ILS i samband med tertialrapporter, verksamhetsberättelse och månadsvis rapportering av andelen miljöbilar. Det sker också genom rapportering av bränsleåtgång till miljöförvaltningen.

Alla verksamheter som har fordon är berörda av delmålet.

Aktivitet

Leasingbilar ska bytas ut till miljöbilar i takt med att avtalen löper ut.

De fordon som förvaltningen äger ska säljas under år 2009 och vid behov bytas ut mot leasade miljöbilar.

Alla miljöbilar ska tankas med förnyelsebart drivmedel. Enhetscheferna ansvarar för att detta görs.

Alla leasingbilar som förvaltningen tecknar avtal för ska ha dubbfria vinterdäck. När nya vinterdäck beställs ska alltid dubbfria däck väljas. Enhetscheferna ansvarar för att detta verkställs.

Övergripande mål 2. Giftfria varor och byggnader

Stockholms stad ska minska spridningen av skadliga ämnen genom att välja miljöanpassade varor och tjänster. Vid exploatering och byggande ska miljömässigt hållbara metoder och material användas.

Delmål 2.1 Utsläppen av miljö- och hälsoskadliga ämnen från varor och byggnader ska minska

Utsläppen ska minska och medelkoncentrationen av bland annat kvicksilver, kadmium, triclosan, DEHP och PCB i rötslammet ska minska. Det ska ske genom att produkter som innehåller miljö- och hälsoskadliga ämnen ersätts med miljömässigt bättre alternativ.

Målet för förvaltningen är att andelen upphandlingar av datorer och övrig elektronikutrustning, kontorsmöbler, textilier, däck, städkemikalier och städtjänster där krav ställts på att prioriterade miljöskadliga ämnen inte ingår uppgår till 100 %.

Förvaltningen berörs av delmålet genom upphandling av städtjänster samt entreprenadupphandlingar för investering, drift och underhåll av stadsdelens parker. Miljöförvaltningens skrift *Guide för giftfria varor* ska användas när förfrågningsunderlag inför upphandlingar tas fram.

Uppföljning sker i ILS i samband med tertialrapporter och verksamhetsberättelse.

Delmålet berör alla verksamheter och enheter som använder eller handlar upp städtjänster, till exempel förskolor, gruppboenden, äldreboenden, fritidsgårdar samt även park- och stadsmiljöverksamheten.

Aktivitet

Förvaltningen ska när städtjänster och verksamheter upphandlas ställa krav på att giftfria och miljöanpassade kemiska produkter används. Förvaltningens ekonomiavdelning ansvarar för att förfrågningsunderlagen innehåller krav på detta.

Enheterna ska i sina inköp av städkemikalier inte använda varor som innehåller kvicksilver, kadmium, triclosan, DEHP och PCB.

Delmål 2.2 Andelen ekologiska livsmedel som staden köper in uppgår till minst 15 %

Med ekologiska livsmedel menas livsmedel som är märkta med KRAV, EU:s jordbruksmärke, MSC eller DEMETER alternativt uppfyller motsvarande krav.

Målet är att andelen inköpta ekologiska livsmedel i kronor av totala värdet av inköpta livsmedel ska vara 10 % och öka. Delmålet gäller vid upphandlingar av verksamheter, exempelvis äldreboenden och storkök, där förvaltningen kan ställa krav på entreprenören att köpa in, producera och servera en viss andel ekologiska livsmedel. Delmålet gäller även vid direkta inköp av livsmedel till förvaltningskontoret.

Delmålet följs upp och rapporteras i ILS i samband med tertialrapporter och verksamhetsberättelse.

Delmålet berör alla verksamheter.

Aktivitet

Enhetscheferna ska se till att andelen ekologiska livsmedel ökar inom verksamheterna.

Vid egna avtal för upphandling av kost, exempelvis matlådor inom hemtjänsten, ansvarar förvaltningens ekonomiavdelning för att krav ställs på ökad andel ekologiska matvaror.

När enheterna gör egna upphandlingar ansvarar enhetscheferna för att krav ställs på att andelen ekologiska livsmedel ökar.

I den mån det är möjligt ska endast ekologiska livsmedel köpas in till möten, konferenser och interna arrangemang.

Övergripande mål 3. Hållbar energianvändning

Effektivare energianvändning och förnybara energikällor krävs för att minska växthuseffekten. Med energieffektiv teknik kan staden vara en aktör för miljödriven tillväxt och utveckling samt minska sina driftskostnader.

Delmål 3.1 Energianvändningen i stadens egna byggnader och anläggningar och anläggningar minskar med 10 %

Energianvändning för värme och varmvatten i stadens byggnader och anläggningar ska minska. Målet innebär att förbrukningen ska minska i lokaler där förvaltningen har verksamheter jämfört med föregående år. Förbrukningen mäts som förvaltningens kostnad för elanvändning omräknat till kilowattimmar (kWh). Under år 2009 kommer antalet kWh minska totalt sett då verksamheter knoppas av och upphandlas. Målet är att elförbrukningen under år 2009 ska ligga på ungefär 13 miljoner kWh, en minskning med cirka 7 %.

Uppföljning och rapportering sker i ILS i samband med tertialrapporter och verksamhetsberättelse.

Delmålet berör alla verksamheter.

Aktivitet

Förvaltningen ska i samband med upphandlingar ställa krav på energieffektiva åtgärder hos entreprenörerna. Förvaltningens ekonomiavdelning ansvarar för att förfrågningsunderlag innehåller krav på detta, om upphandlingen inte görs från centralt håll.

Förvaltningen ska se till att enheterna har energieffektiva vitvaror. Berörda enhetschefer och avdelningschefer ansvarar för att detta verkställs.

Enhetscheferna ska vidta energisparande åtgärder, exempelvis genom att inte förbruka energi i lokaler och rum som inte används samt energieffektiviserande åtgärder genom att byta till lågenergilampor.

Övergripande mål 4. Hållbar användning av mark och vatten

Närheten till naturen är viktig för stadens attraktionskraft och stockholmarnas rekreation. Målet är en långsiktigt hållbar markanvändning som bidrar till ekonomisk utveckling utan att viktiga miljövärden går förlorade.

Delmål 4.1 Särskilt värdefulla mark- och vattenområden ska bevaras

Delmålet avser bevarande av områden i grönstrukturen som har sådana viktiga funktioner för biologisk mångfald att de inte kan kompenseras. I stadsdelsområdet pekas Kräppladiket och delar av Magelungen ut som naturvårdsobjekt i Stockholms Översiktsplan 1999.

Delmålet fungerar som förhållningssätt i förvaltningens arbete, där stor vikt läggs vid att största möjliga hänsyn tas till värdefulla miljöer vid projekt.

Delmålet berör park- och stadsmiljöverksamheten inom avdelningen förskola och fritid.

Aktivitet

Förvaltningen ska i samband med investeringar i parkmark i största möjliga mån bevara särskilt värdefulla mark- och vattenområden samt arbeta för att den biologiska mångfalden i dessa områden bevaras och utvecklas.

Förvaltningen ska, i planremissvar och i samband med exploateringsprojekt som andra fackförvaltningar genomför i stadsdelsområdet, arbeta för att värdefulla mark- och vattenområden bevaras.

Delmål 4.2 Exploatering av värdefulla mark- och vattenområden ska kompenseras
Delmålet avser kompensation på områdesnivå, till exempel nyskapande av en naturtyp som försvinner i och med exploatering eller restaurering av en miljö vars naturvärden försämrats.

Delmålet fungerar som förhållningssätt i förvaltningens arbete, där förvaltningen lägger stor vikt vid att värdefulla mark- och vattenområden i stadsdelsområdet kompenseras i samband med exploatering.

Delmålet berör park- och stadsmiljöverksamheten inom avdelningen förskola och fritid.

Aktivitet

Förvaltningen ska i samband med investeringar i parkmark ta hänsyn till värdefulla mark- och vattenområden samt arbeta för att grönytorna i stadsdelsområdet bevaras och att det gröna inslaget bibehålls.

Förvaltningen ska i samband med exploateringsprojekt, vid så kallad grönkompensation, tillsammans med exploateringskontoret arbeta för att:

- Nyskapande av motsvarande naturtyp eller restaurering av en miljö vars naturvärden försämrats beaktas
- Skötselprogram för naturområden tas fram där det är lämpligt

Förvaltningen ska i planremissvar lyfta park- och naturområdenas betydelse för medborgarna ur ett folkhälsoperspektiv och ett ekologiskt perspektiv.

Delmål 4.5 Staden ska verka för att park- och naturmarkernas biologiska mångfald värnas

Förvaltningen ska i samband med investeringar och skötsel av parkmark ta hänsyn till värdefulla mark- och vattenområden. Arbetet ska vara ekologiskt inriktat och gynna naturligt förekommande arter i park-, natur- och vattenmiljöer.

Delmålet fungerar som förhållningssätt i förvaltningens arbete med att verka för att park- och naturmarkernas biologiska mångfald värnas.

Delmålet berör park- och stadsmiljöverksamheten inom avdelningen förskola och fritid.

Aktivitet

Förvaltningen ska i samband med investeringar i parkmark verka för att park- och naturmarkernas biologiska mångfald värnas.

Förvaltningen ska i samband med exploateringsprojekt samverka med andra fackförvaltningar så att hänsyn tas till biologisk mångfald i stadsdelsområdets park- och naturområden.

Förvaltningen ska i samband med parkskötsel och parkinvesteringar ta hänsyn till livsmiljöer för skyddsvärda arter även utanför den traditionella naturmarken, exempelvis stråk för djur på parkmark.

Delmål 4.6 Staden ska verka för att den ekologiska statusen i Stockholms sjöar och vattendrag förbättras

Stadens sjöar och vattendrag påverkas av mänskliga verksamheter i tillrinningsområdena genom exploatering och om- och avledning av vatten. Delmålet fungerar som förhållningssätt i förvaltningens arbete, där man verkar för att den ekologiska statusen i vattendrag och sjöar förbättras.

Delmålet berör park- och stadsmiljöverksamheten inom avdelningen förskola och fritid.

Aktivitet

Förvaltningen ska där det är aktuellt, i samband med investeringar i parkmark verka för att den ekologiska statusen i sjöar och vattendrag förbättras.

Förvaltningen ska i samband med exploateringsprojekt samverka med andra fackförvaltningar så att hänsyn tas till att den ekologiska statusen i sjöar och vattendrag förbättras.

Övergripande mål 5. Miljöeffektiv avfallssortering

Effektiv och miljöanpassad avfallshantering är en viktig del av samhällets infrastruktur. Stadens mål är att minimera mängden avfall och öka andelen som nyttiggörs genom återanvändning och återvinning.

Delmål 5.1 Mängden avfall från stadens verksamheter ska minska

Delmålet handlar om att utnyttja resurserna effektivare, ändra konsumtionsmönster, förlänga produkternas livstid och minska mängden avfall från förvaltningens verksamheter. Det kan ske genom att förvaltningen vid

upphandlingar ställer krav på att mängden avfall från de tjänster som köps in minimeras.

Delmålet fungerar som ett förhållningssätt i förvaltningens arbete med att minska mängden avfall från de egna verksamheterna.

Delmålet berör alla verksamheter.

Aktivitet

Förvaltningen ska vid upphandling av tjänster och produkter ställa krav på att varor förpackas så att så lite avfall som möjligt genereras. Förvaltningens ekonomiavdelning ansvarar för att förfrågningsunderlagen innehåller krav på detta.

Enhetscheferna ska ansvara för att:

- Minska pappersförbrukningen på enheterna
- Minska förbrukningen av engångsprodukter på enheterna och gå över till flergångsprodukter (ex glas) och förnyelsebara material
- Minska vattenförbrukningen på enheterna

Delmål 5.2 Mängden avfall som nyttiggörs inklusive biologisk behandling från stadens verksamheter ökar

Delmålet syftar till att minska resursförbrukningen genom materialåtervinning och energiåtervinning av det avfall som idag deponeras obehandlat. Den ökade biologiska behandlingen av matavfallet från stadens egna verksamheter syftar bland annat till att öka biogasproduktionen i Stockholm.

Målet innebär att 20 % av alla verksamheter som serverar mat och konterar detta som livsmedel ska sortera ut matavfallet för biologisk behandling, det vill säga att matrester blir kompostjord eller rötas och omvandlas till biogas för fjärrvärme. Andelen ska successivt öka i takt med att förvaltningen ser över och vidtar möjliga åtgärder på enheterna. Flera enheter som serverar mat kommer dessutom att handlas upp under året. Målet innebär också att andelen av förvaltningens verksamheter som sorterar ut förpackningar och/eller papper ska utgöra 100 %, samma nivå som kommunfullmäktiges mål.

Uppföljning sker genom rapportering i ILS i samband med tertialrapporter och verksamhetsberättelse.

Delmålet berör alla verksamheter.

Aktivitet

Förvaltningen ska återanvända möbler och utrustning i de olika verksamheterna.

Förvaltningen ska, tillsammans med exempelvis SITA och fastighetsägare, se över möjligheterna att enheter som serverar mat ges förutsättningar att sortera ut matavfallet för biologisk behandling.

Enheterna ska så långt det är möjligt:

- Sortera ut och återvinna papper och förpackningar i större omfattning än idag
- Sortera farligt avfall och lämna det för miljöriktigt omhändertagande
- Hantera riskavfall enligt föreskrifter
- Sortera ut grovsopor för material- eller energiåtervinning i större omfattning än idag

Övergripande mål 6. Sund inomhusmiljö

Trots Stockholms höga bostadsstandard och goda boendemiljöer uppstår hälsobesvär i vissa byggnader. Stadens mål är att minska andelen personer som besväras av problem i inomhusmiljön.

Delmål 6.1 Andelen personer som besväras av hälsoproblem orsakade av inomhusmiljön i stadens egna byggnader minskar

Delmålet innebär att stadens alla förskolor, äldreboenden, gruppboendestäder, korttidshem och dagliga verksamheter ska ha godkända ventilationskontroller och god ljudmiljö inomhus. Stadens fastighetsägare och verksamhetsutövare i fastigheterna ska aktivt arbeta med att förbättra ljudmiljö och luftkvalitet.

Delmålet fungerar som ett förhållningssätt i förvaltningens arbete med att förbättra inomhusmiljön i lokaler där förvaltningen har verksamheter.

Delmålet berör alla verksamheter som har lokaler.

Aktivitet

Förvaltningens enhetschefer ska se till att fastighetsägare utför OVK, Obligatorisk Ventilationskontroll, i lokaler där förvaltningen har verksamhet.

Enheterna ansvarar för att god ljudnivå upprätthålls vid verksamheterna och åtgärdar buller som verksamheterna genererar.